

**Konsultacje społeczne dotyczące
Piekarskiego Budżetu Obywatelskiego**

RAPORT

Przygotowanie:

Wojciech Hrynaszkiewicz
Grzegorz Wójkowski

Październik 2017

Wstęp

Konsultacje społeczne dotyczące Piekarskiego Budżetu Obywatelskiego odbyły się w okresie od sierpnia do października 2017 roku na wniosek grupy radnych miejskich. Były one wynikiem współpracy pomiędzy Urzędem Miasta Piekary Śląskie, Stowarzyszeniem Aktywności Obywatelskiej Bona Fides z Katowic oraz Piekarskiej Grupy Inicjatyw, która miała miejsce w ramach ogólnopolskiej akcji Masz Głos (www.maszglos.pl).

Konsultacje społeczne odbywały się w dwóch etapach. W pierwszym, za który odpowiadał merytorycznie Urząd Miasta Piekary Śląskie, przeprowadzono badania za pomocą kwestionariusza ankiety, który rozdawany był mieszkańcom podczas spotkań dotyczących budżetu obywatelskiego, a także dostępny był w Internecie na stronie <http://obywatelski.piekary.pl>.

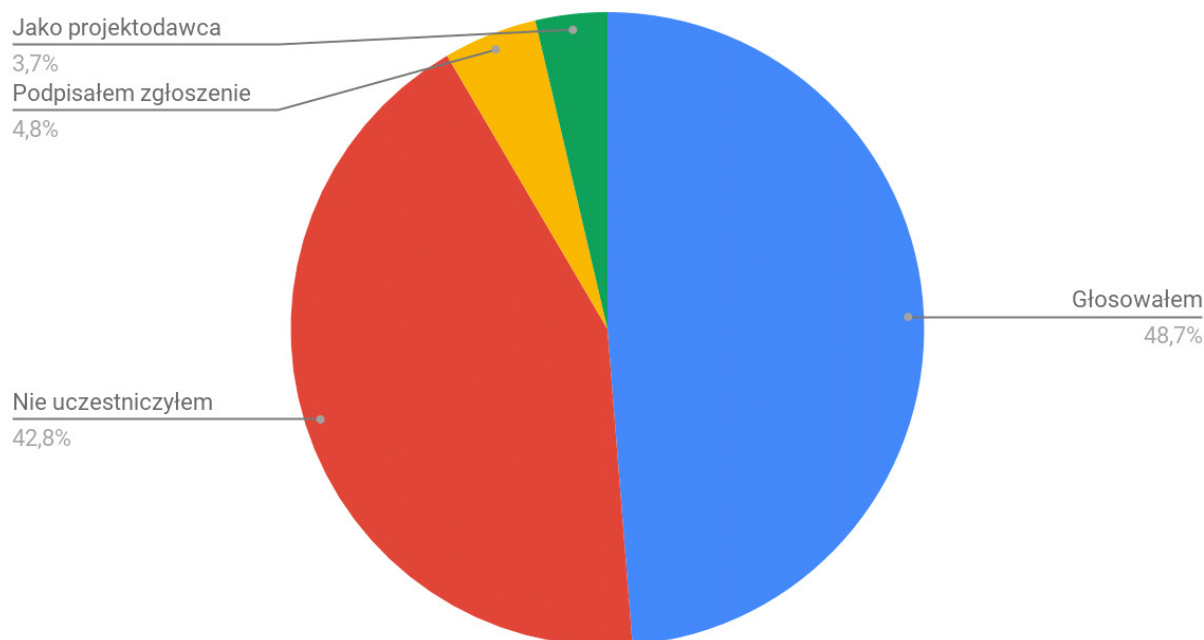
W drugim etapie, za który odpowiadało Stowarzyszenie Aktywności Obywatelskiej Bona Fides, przeprowadzone zostały warsztaty z mieszkańcami prowadzone metodą world café.

Analiza kwestionariusza ankiety

W badaniu prowadzonym za pośrednictwem kwestionariusza ankiety wzięło udział łącznie 345 osób. Kwestionariusz, przygotowany przez Urząd Miasta Piekary Śląskie, rozdawany był mieszkańcom głównie podczas spotkań z uczniami i seniorami dotyczących budżetu obywatelskiego, a także dostępny był w Internecie na stronie <http://obywatelski.piekary.pl>. Składał się on z dziewięciu pytań dotyczących m.in. obsługi świadczonej przez urząd dla wnioskodawców, promocji budżetu obywatelskiego wśród mieszkańców oraz użyteczności formularza, za pomocą którego składane są propozycje zadań.

W spotkaniach, na których rozdawano kwestionariusz ankiety, brało udział wiele osób, które nie znały procedury budżetu obywatelskiego i nie wzięły w nim udziału na żadnym z etapów. Ma to duże przełożenie na wyniki, gdyż aż 152 osoby (43% respondentów) odpowiedziało, że nie uczestniczyło w IV edycji Piekarskiego Budżetu Obywatelskiego. Wśród pozostałych osób najczęściej deklarowaną formą uczestnictwa było głosowanie (173 wskazania). Jedynie 17 osób zadeklarowało podpisanie się pod listą poparcia projektu, a 14 występowanie w roli projektodawcy.

Wykres 1. - W jaki sposób brał Pan/Pani udział w BO 2017?

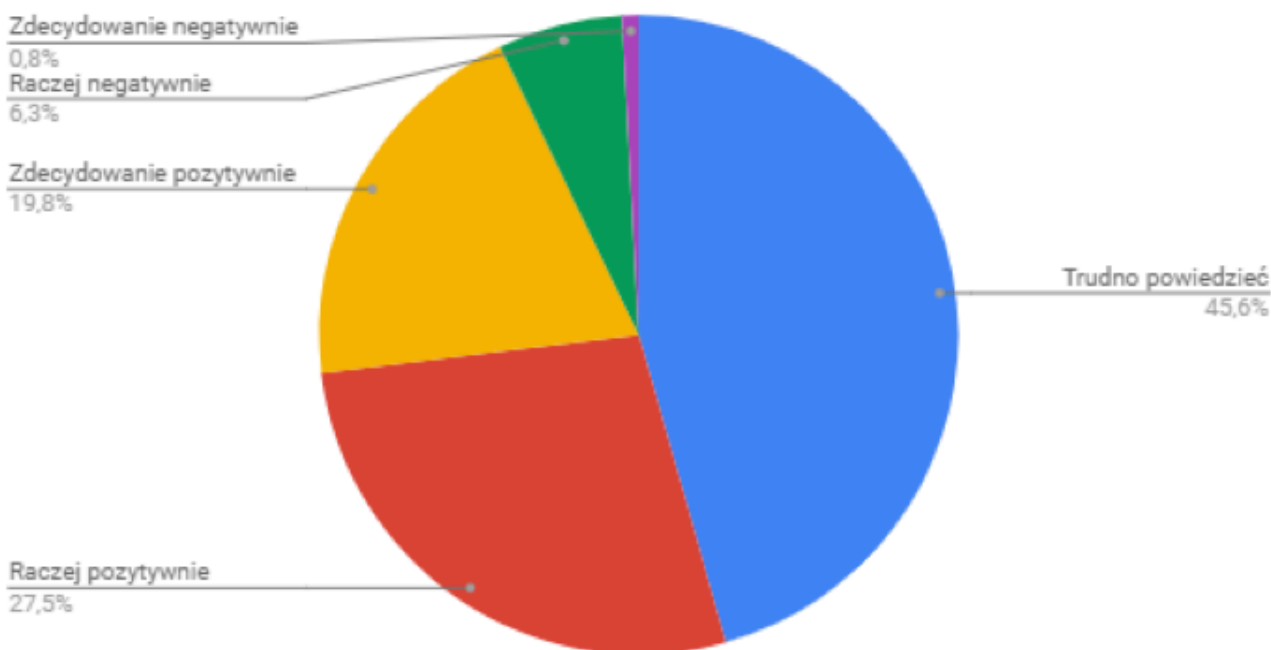

Źródło: opracowanie własne

Kolejne pytanie dotyczyło oceny wsparcia udzielanego wnioskodawcom przez Urząd Miasta Piekary Śląskie. W związku z tym, że duża grupa osób nie brała udziału w procedurze budżetu obywatelskiego na żadnym z etapów, nie może dziwić, że aż 46% respondentów w odpowiedzi na to pytanie wybrało opcję "Trudno powiedzieć". Wśród pozostałych respondentów przeważały oceny pozytywne (47% wskazań) nad negatywnymi (7%).

Warto dodać, że w kilkunastu ankietach pojawiło się uzasadnienie udzielonej odpowiedzi. W dwóch przypadkach zwrócono uwagę na fakt, iż strona internetowa budżetu obywatelskiego zawierała wiele cennych informacji, co w konsekwencji mogło się przyczynić do odciążenia wydziału obsługującego BO od udzielania odpowiedzi na pytania wnioskodawców. W kilku wypowiedziach respondenci zwrócili uwagę na pozytywną rolę, jaką odegrały spotkania informacyjne dotyczące mechanizmu BO.

Wykres 2. - Jak Pan/ Pani ocenia wsparcie Urzędu Miasta podczas etapu przygotowania wniosków?

Źródło: opracowanie własne

Następne pytanie dotyczyło oceny formularza, na którym wnioskodawcy mogli złożyć propozycję zadania do budżetu obywatelskiego. W uzasadnieniach odpowiedzi dominował pogląd iż formularz zgłoszeniowy jest jasny, czytelny i przejrzysty, a jego wypełnienie nie sprawia większych problemów. W jednej z wypowiedzi zwrócono uwagę na problemy związane z oszacowaniem kosztów projektu; *“Na samym etapie zgłaszania projektu trzeba podać kosztorys (wybudowanie i utrzymanie obiektu). Ciężko jest dokładnie to określić i wycenić samodzielnie. Nikt nie informuje, że mogą to być orientacyjne kwoty, bo UM i tak to weryfikuje. Formularz zgłoszeniowy sprawia, że człowiek ma ochotę zrezygnować ze zgłoszenia.”* W jednym przypadku udzielono odpowiedzi krytycznej w stosunku do formularza zgłoszeniowego argumentując to tym, iż nie był on zrozumiały.

W ankiecie poproszono respondentów także o uwagi dotyczące etapu przygotowania wniosków. Uzyskanie odpowiedzi najczęściej dotyczyły obszaru informacyjnego. Mieszkańcy widzą potrzebę zintensyfikowania działań informacyjnych związanych z mechanizmem budżetu obywatelskiego. Pojawiały się sugestie, aby częściej organizować spotkania informacyjne z mieszkańcami miasta. Pojawił się także pomysł, by np. raz w tygodniu zorganizować stały dyżur dla projektodawców, w trakcie którego można byłoby uzyskać pomoc w przygotowaniu wniosku. Zgłoszone sugestie dotyczyły także rozszerzenia działań promocyjnych w taki sposób, by informacja o budżecie i jego harmonogramie dotarła do jak najszerszego grona odbiorców (plakaty, dotarcie ze spotkaniami informacyjnymi na teren osiedli). W jednym przypadku zgłoszono potrzebę przedstawienia w sposób przystępny i zrozumiały zasad zgłaszania zadań do BO na stronie internetowej magistratu.

W kolejnym pytaniu urząd prosił mieszkańców o opinię, czy należy ograniczać przedmiot projektów, a jeśli tak, to do jakich tematów? W 261 przypadkach udzielono odpowiedzi “NIE”, natomiast 84 osoby wskazało “TAK”. Dodatkowo 10 osób napisało uzasadnienia do odpowiedzi “TAK”, argumentując najczęściej, iż projekty zgłaszane w ramach budżetu obywatelskiego powinny spełniać kryterium ogólnodostępności, czyli powinny być zrealizowane w taki sposób, by umożliwić ich wykorzystanie przez wszystkich mieszkańców Piekar Śląskich (zarzut dotyczący realizowania projektów w szkołach, przedszkolach). Pojawił się także postulat, aby ograniczyć zgłoszenia projektów od osób pracujących w jednostkach samorządu miejskiego (szkoły, przedszkola, itp.).

Jednym z zaproponowanych działań kompromisowych, dotyczących tego zagadnienia była propozycja by jednego roku uwzględniać potrzeby tych placówek a drugiego tego nie robić: *“Szkoly i przedszkola mają dużą przewagę, dobrym pomysłem byłoby: rok w którym szkoły biorą udział i rok w którym udziału nie biorą.”*

W pytaniu siódmym poproszono respondentów o wymienienie działań, które mogłyby ułatwić mieszkańcom możliwość zapoznania się z projektami poddanymi pod głosowanie. Propozycje zestawiono w tabeli poniżej.

Tabela nr 1. - Jakie działania należy Pana/Pani zdaniem podjąć, żeby ułatwić mieszkańcom możliwość zapoznania się z projektami poddanymi pod głosowanie?

INTERNET	MEDIA	AKCJE OUTDOOROWE	INNE
1. Prowadzenie osobnego fanpage-a na portalu facebook Budżetu Obywatelskiego	1. Informacje prasowe w lokalnych biuletynach 2. Wywiady i audycje na temat BO w Radiu Piekary	1. Namioty informacyjne na każdym osiedlu (na dwa tygodnie przed głosowaniem) 2. Informacje na przystankach i w autobusach 3. Plakaty zawierające dokładną informację jak zgłosić projekt 4. Rozwieszenie banerów reklamowych w centrum miasta	1. Dostarczenie broszur informacyjnych (lub listów) do skrzynek mieszkańców 2. Nawiązanie współpracy ze Spółdzielniami Mieszkaniowymi z terenu Piekar Śląskich 3. Stworzenie większej ilości punktów do głosowania 4. Stworzenie dokładnej mapy z naniesionymi lokalizacjami poszczególnych projektów (wraz z wizualizacjami) 5. Wykorzystanie systemu sms do informowania mieszkańców o BO 6. Kolportaż ulotek reklamowych 7. Plakaty w klubach seniora 8. Informacje w parafiach

Źródło: opracowanie własne

Wśród zgłaszanych uwag została mocno zasygnalizowana kwestia dotarcia z informacją o budżecie obywatelskim do osób starszych (co na pewno miało związek z tym, że wiele ankiet zostało wypełnionych podczas spotkań w klubach seniora). Pojawiały się pomysły, aby organizować spotkania informacyjne, w trakcie których można byłoby zaprezentować im projekty. Spotkania te powinny się odbywać w ramach posiedzeń klubów seniora lub zajęć, gdzie osoby starsze są głównymi odbiorcami.

Na pytanie dotyczące oceny systemu głosowania do budżetu obywatelskiego rozkład udzielonych odpowiedzi wyglądał następująco:

159 - "Raczej pozytywnie",

102 - "Trudno powiedzieć",

66 - "Zdecydowanie pozytywnie",

12 - "Raczej negatywnie",

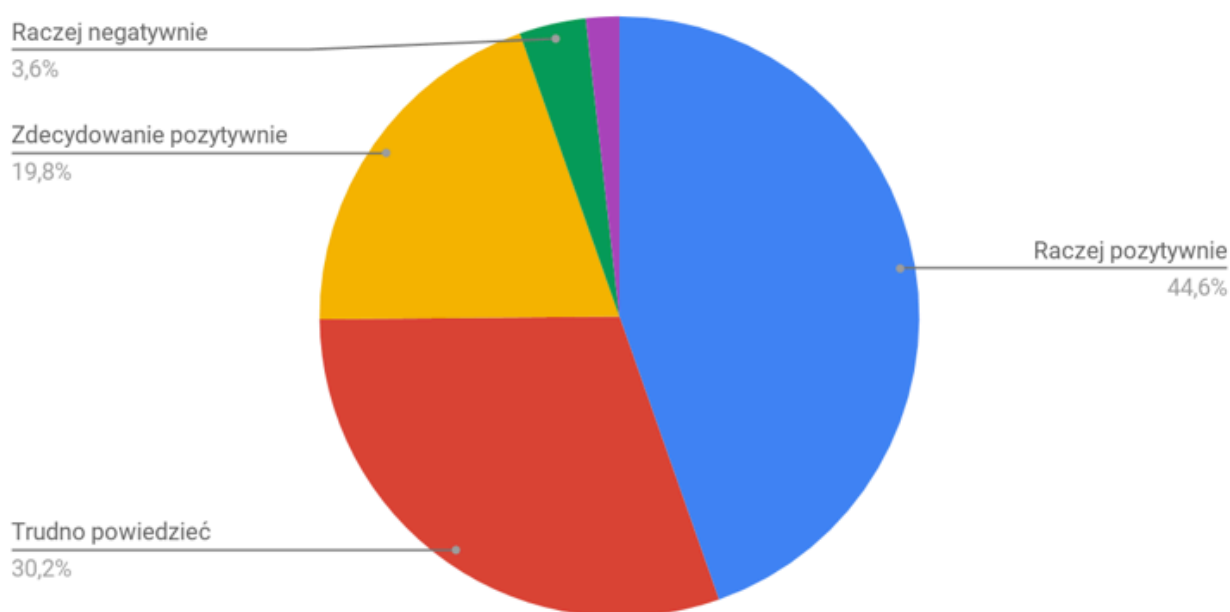
6 - "Zdecydowanie negatywnie".

W uzasadnieniach do oceny pozytywnej wskazywano głównie na możliwość głosowania za pośrednictwem internetu. Z drugiej jednak strony, w jednym przypadku możliwość oddawania głosów za pomocą platformy on-line postrzegana była jako ograniczenie. *"Starsi ludzie nie głosują, bo przez internet nie mają możliwości, a punkty głosowania są za daleko od ich miejsca zamieszkania."* Dużym plusem, na który wskazywali respondenci, był także intuicyjny podział głosów na w systemie 3, 2, 1.

Jeśli chodzi o opinie krytyczne, to zwrócono w nich uwagę na sposób opisu proponowanych zadań znajdujących się na platformie on-line, za pośrednictwem której można było głosować. *"Projekty na stronie internetowej do głosowania nie były opisane, jedynie hasłowo podane np. lustra drogowe, ale nie opisano na jakiej ulicy, a takie informacje powinny być."*

Zwrócono także uwagę, na wykorzystanie numerów PESEL dzieci, które nie mogły brać udziału w głosowaniu.

Wykres 3. - Jak Pani/Pan ocenia system głosowania na projekty do budżetu obywatelskiego?

Źródło: opracowanie własne

Na zakończenie ankiety, respondenci mogli zgłosić swoje uwagi dotyczące budżetu obywatelskiego. Pojawiło się w nich kilka głosów dotyczących zbyt długiego okresu realizacji zwycięskich projektów. Pojawiły się także uwagi dotyczące szkół i przedszkoli, które w opinii respondentów powinny mieć oddzielną pulę w ramach budżetu obywatelskiego. W jednym z przypadków zaproponowano ograniczenie maksymalnej wartości jednego projektu w okręgu tak, aby jeden projekt nie mógł zgarnąć całej puli dostępnych środków.

Analiza warsztatów przeprowadzonych metodą world café

Warsztaty poświęcone IV edycji Piekarskiego Budżetu Obywatelskiego odbyły się we wtorek 3 października w siedzibie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Piekarach Śląskich. W spotkaniu tym uczestniczyło ok. 30 osób, w tym m.in. Prezydent m. Piekary Śląskie, radni Rady Miejskiej oraz wnioskodawcy (pomysłodawcy) projektów.

Osoby biorące udział w spotkaniu zostały poproszone o wybranie jednego z trzech stolików dyskusyjnych, które zostały podzielone na następujące obszary tematyczne:

- ◆ Stolik nr 1. - terytorialny podział wniosków, przygotowanie wniosków, weryfikacja wniosków
- ◆ Stolik nr 2. - prezentacja projektów, głosowanie
- ◆ Stolik nr 3. - promocja, ewaluacja, zespół ds. budżetu obywatelskiego.

W trakcie spotkania odbyły się trzy sesje dyskusyjne trwające odpowiednio 35, 25 i 20 minut. Osoby biorące udział w warsztatach mogły po zakończeniu każdej "sesji" przejść do innego stolika lub zostać przy temacie, który uznali za najbardziej interesujący. Poniżej zostały przedstawione wnioski, które zostały wypracowane w trakcie warsztatów.

Terytorialny podział wniosków

- ◆ Uczestnicy warsztatu zgodnie twierdzili, że sposób podziału środków dostępnych w ramach budżetu obywatelskiego pomiędzy dzielnice jest sprawiedliwy.
- ◆ Większość rozmówców zaproponowała zmniejszenie obszaru aktualnych okręgów i stworzenie dodatkowych, dzięki czemu więcej pomysłów mieszkańców będzie miało szansę na realizację. Przeciwnicy tego pomysłu wskazywali, że spowoduje to okrojenie wysokości środków przeznaczonych na okręgi, co może utrudnić przygotowanie sensownego wniosku.
- ◆ Pojawił się postulat, aby mieszkańcy mogli głosować na zadania nie tylko z terenu w którym mieszkają, ale także na te, które są zgłoszone poza ich okręgiem. Powinna obowiązywać zasada, że wnioskodawcą jest osoba z danej dzielnicy, ale głosować na to zadanie może każdy mieszkaniec miasta (*od autorów: takie rozwiązanie od kilku lat jest stosowane w Rudzie Śląskiej i jest bardzo dobrze ocenione przez mieszkańców i władze miasta*).
- ◆ W jednej z grup pojawiła się koncepcja pt. "zwycięzca nie może brać wszystkiego". Chodzi tu o to, aby wprowadzić ograniczenie w postaci maksymalnej wartości jednego zgłoszonego projektu, który przykładowo nie mógłby kosztować więcej niż 75 lub 80 % kwoty przeznaczonej na daną dzielnicę. Rozwiązanie takie umożliwiłoby realizację większej ilości zadań w danym okręgu. Pomysł ten nie znalazł jednak poparcia w dwóch pozostałych grupach dyskusyjnych (*od autorów: takie rozwiązanie jest stosowane w coraz większej ilości miast; dzięki niemu zwiększa się liczba zwycięskich projektów, a więc także mieszkańców zadowolonych, że "ich" projekt zostanie zrealizowany*).

Przygotowanie wniosków

- ◆ Uczestnicy zgodzili się, że formularz wniosku jest jasny i jego wypełnienie nie sprawia większych problemów. Wyjątkiem jest oszacowanie kosztów projektu.
- ◆ Rozmówcy zgłosili potrzebę zaktualizowania cennika znajdującego się na stronie internetowej budżetu obywatelskiego. Zwrócono także uwagę, że powinien on być dostępny dla mieszkańców nie tylko w formie elektronicznej, ale także papierowej, np. w formie broszur wyłożonych w siedzibie urzędu czy rozdawanych na spotkaniach informacyjnych dotyczących budżetu obywatelskiego.
- ◆ Wnioskodawca przed spotkaniami informacyjnymi powinien mieć informację zwrotną z Urzędu Miasta o kosztach zgłoszonego przez niego zadania. Zdarzały się przypadki, że projekt był niedoszacowany i wycena miasta była wyższa niż ta, którą pierwotnie zakładał wnioskodawca. Dochodziło do sytuacji, gdzie podczas prezentacji wniosku przez autora padało pytanie dotyczące wysokości ceny i nie potrafił on na nie odpowiedzieć.

Weryfikacja wniosków

- ◆ Pojawił się pomysł, aby w trakcie weryfikacji projektów prowadzonej przez magistrat obecny był także delegat z zespołu ds. budżetu obywatelskiego. Jego zadaniem byłoby pełnienie funkcji kontrolnej nad decyzjami urzędników. *(od autorów: sugeruje się, że można to rozwiązać także w ten sposób, że wszystkie negatywnie zweryfikowane wnioski muszą zostać omówione na posiedzeniach zespołu ds. budżetu obywatelskiego).*
- ◆ W przypadku projektów o podobnym profilu, powinno się zapraszać ich wnioskodawców i proponować im ich połączenie. Rozwiązanie takie pozwoliłoby uniknąć sytuacji, w której np. w bliskiej odległości powstaje kilka placów zabaw i żaden z nich nie spełnia do końca oczekiwań mieszkańców. Organizacją takich spotkań mógłby zajmować się zespół ds. budżetu obywatelskiego.
- ◆ Podczas pracy jednego z zespołów pojawił się postulat, aby zadania zgłaszane w ramach budżetu obywatelskiego były ogólnodostępne dla mieszkańców *(od autorów: takie rozwiązanie jest stosowane w wielu miastach, np. w Pszczynie: <https://budzet.pszczyna.pl/propozycje-projektow/>).*

Prezentacja projektów

- ◆ Na spotkania poświęcone prezentacji wniosków przychodzi bardzo mało mieszkańców. Jedynymi zainteresowanymi są często sami wnioskodawcy projektów. Podczas warsztatów padły wnioski, że zmienić tę sytuację poprzez przesunięcie godziny rozpoczęcia spotkań z 16.00 na 17.00 lub nawet 18.00.
- ◆ Informacje o organizowanych spotkaniach powinny być ogłaszane różnymi kanałami (np. plakaty na klatkach schodowych, informacje w Radiu Piekary).
- ◆ Podczas dyskusji zaproponowano, aby w każdym okręgu w miejscach ogólnodostępnych pojawiły się duże plakaty, który przedstawiałby wszystkie wnioski z danego okręgu, które będą poddane pod głosowanie, a także wnioski ponadlokalne. Kolejność projektów na plakacie zależałaby od kolejności ich przesłania do urzędu. Sugestie dotyczące plakatu: duży format, bardzo kolorowy, więcej zdjęć niż tekstu, duża czcionka.
- ◆ Uczestnicy dyskusji zgodnie podkreślali, że do różnych grup odbiorców należy docierać z wykorzystaniem różnych kanałów komunikacji. Przykładowo do młodzieży najlepiej trafić poprzez facebooka. Zaproponowano, aby założyć osobny profil na facebooku poświęcony wyłącznie budżetowi obywatelskiemu. Padła również propozycja, aby wnioski prezentować w kinie w formie prezentacji na ekranie przed seansem filmu.
- ◆ Kilka osób podczas dyskusji stwierdziło, że ze względu na różne umiejętności techniczne prezentacje wniosków, które mają być poddane pod głosowanie, są bardzo zróżnicowane i faworyzują jedne pomysły kosztem innych. Zaproponowano, aby zespół ds. budżetu obywatelskiego pomagał chętnym wnioskodawcom w przygotowaniu prezentacji.
- ◆ Mieszkańcy wskazali, że informacja o wnioskach znajdujących się na stronie obywatelski.piekary.pl/ powinna być bardziej rozbudowana (często zdarza się, że jest to zaledwie kilka zdań, które niewiele mówią o danym projekcie). Jedną z propozycji jest zamieszczenie na stronie internetowej prezentacji wniosku, która był przedstawiana na spotkaniu (w formie pdf-u) lub skanu wniosku złożonego przez wnioskodawcę (*od autorów: te ostatnie rozwiązanie stosowane jest w coraz większej grupie JST, np. w Pszczynie:* <https://budzet.pszczyna.pl/propozycje-projektow>).

Głosowanie

- ◆ Uczestnicy spotkania zwrócili uwagę na sposób zabezpieczenia urn wyborczych. Zarekomendowano, aby były one zaplombowane lub oklejone taśmą tak, aby zapobiec sytuacji, że osoba niepowołana może bez trudu taką urnę otworzyć. Zaproponowano także, aby urny zlokalizowane w budynkach instytucji publicznych (jak przedszkola, biblioteki, szkoły itp.) znajdowały się w widocznym miejscu dla pracownika danej instytucji, co zapobiegłoby jakimkolwiek nadużyciom. Mieszkańcy sugerowali również, aby przy otwarciu urny w celu zliczenia głosów była obecna komisja składająca się z przedstawiciela urzędu i rady miasta.
- ◆ Część rozmówców podnosiło, że podczas głosowania internetowego dochodzi do sytuacji wykorzystywania numerów PESEL noworodków”. Nie zaproponowano jednak żadnego rozwiązania w celu zapobiegania takim przypadkom.
- ◆ Pojawiła się propozycja, aby zmienić system głosowania, tj. zamiast systemu punktowego, który dla niektórych osób nie jest zrozumiały lub też prowadzi do pomyłek (np. dany mieszkaniec głosuje na 3 projekty, oddając na każdy z nich taką samą liczbę punktów, co automatycznie prowadzi do unieważnienia takiego głosu) wprowadzić system: 1 mieszkaniec = 1 głos. Część osób podniosło jednak, że takie rozwiązanie przyczyniłoby się do ograniczenia ilości głosów na dany projekt. *(od autorów: tendencja w większości miast jest odwrotna, czyli odchodzi się od modelu, gdzie jeden mieszkaniec ma jeden głos; dzięki temu zwiększa się liczba osób, które zagłosowały na projekt, który zostanie zrealizowany, a co za tym idzie, zwiększa się ilość osób zadowolonych z uczestnictwa w procedurze budżetu obywatelskiego).*

Promocja

- ◆ Uczestnicy dyskusji podkreślali, że promocja budżetu obywatelskiego powinna przebiegać różnymi kanałami. Wyliczano tu m.in. stronę internetową, media społecznościowe, Radio Piekary, plakaty w przestrzeni publicznej, foldery, otwarte spotkania z mieszkańcami.
- ◆ Podczas promocji budżetu obywatelskiego należy szczególnie skupić się na tych grupach, które najrzadziej biorą w nim udział. I tak w przypadku młodzieży warto np. przeprowadzić serię warsztatów, podczas których uczestnicy pracujący na realnych formularzach mieliby okazję stworzyć swoje własne projekty.
- ◆ Podobnie jak przy stoliku dotyczącym głosowania i prezentacji projektów, część uczestników podkreślała, że należy publikować na stronie internetowej pełne projekty (w formacie pdf.), żeby każdy zainteresowany mógł się z nimi zapoznać.
- ◆ Rozmówcy podkreślali, że urząd miasta powinien zapewnić indywidualnym wnioskodawcom wsparcie promocyjne. Podkreślano, że wnioski zgłaszane przez instytucje mają znacznie większe zasoby (drukarka, papier, pracownicy), co zwiększa ich szanse na wygranie. Jako możliwe formy wsparcia promocyjnego podano: możliwość druku plakatów na sprzęcie miejskim (do 200 szt) i korzystania z pomocy grafików zatrudnionych w urzędzie miasta, pomoc w produkcji filmów promocyjnych.

Ewaluacja

- ◆ Uczestnicy podkreślali, że coroczna ewaluacja budżetu obywatelskiego jest bardzo ważna. Zaproponowano następujące obszary, które powinny podlegać ewaluacji: frekwencja podczas głosowania, podział osób na głosujące przez Internet i tradycyjnie, analiza wiekowa, kategorie zgłaszanych projektów, proces realizacji inwestycji (czy były dobrze oszacowane, ich realizacja).

Zespół ds. budżetu obywatelskiego

- ◆ Uczestnicy wskazywali, że zespół ds. budżetu obywatelskiego działa w oparciu o roczne uchwały, co sprawia, że realnie wyłoniony jest dopiero w połowie roku i nie może skutecznie wspierać procesu przygotowywania i składania wniosków. Jako rozwiązanie proponowano, żeby zespół był powoływany na okres dłuższy niż jeden rok (np. zarządzeniem Prezydenta Miasta).
- ◆ Obecnie działający zespół ds. budżetu obywatelskiego ma problem z funkcjonowaniem, gdyż urzędnicy będący w jego składzie nie pojawiają się na popołudniowych spotkaniach. Jako rozwiązanie zaproponowano zmniejszenie liczby urzędników zasiadających w zespole. Część osób sugerowała, że członkami zespołu, zamiast urzędników, mogliby zostać przedstawiciele rady Miasta.

**Masz
Głos**

